

Carl Schmitt

Autor: Alexandr Dugin

Velký prostor a Reich ve Schmittově chápání

Schmitt napsal své dílo v předvečer druhé světové války, kdy se pokoušel porozumět obrazu, který měl před sebou. Snažil se pragmaticky opodstatnit zahraniční politiku nacistického Německa. Chtěl pochopit politický obraz zahraniční politiky v teoretické rovině. Schmitt vyřešil oba tyto problémy v textu, jímž se zabýváme.

V Monroeově doktríně rozlišil dva vzdálené obsahy, které vzájemně postavil do kontrastu (tj. původní, pojící se na konkrétní velký prostor, a deformovaný, ideologicko-imperialistický versailleský typ). Kromě toho na původní verzi Monroeovy doktríny aplikoval vědecké pojmy „velký prostor“ a „řád velkých prostorů“, na jejichž základě navrhl vystavět systém mezinárodního práva.

Podtrhl, že v konceptu „velkého prostoru“ ani jedno ze slov vytvářejících tento pojem nemá kvantitativní (přírodovědecký) obsah – jejich obsah je kvalitativní, dějinný, a chcete-li, posvátný. „Velký“ odkazuje nejen na fyzický rozměr, ale i na úroveň vnitřní organizace, konsolidace, na usměrnění integrace expanze do sociálně-kulturní, civilizační, strategické a politické jednoty. Toto je význam, v němž uplatňujeme rozměr „velikosti“ velkých prostorů. Rozměr „prostoru“ je rovněž chápán nikoli jako abstraktní fyzická kategorie, nýbrž jako konkrétní krajinný útvar – lesy, pole, hory, řeky, pláně, pahorky – formující prostředí bytí národů a ras. Koncept velkého prostoru se v tomto smyslu přímo přibližuje pojmu „říše“ (německé *das Reich* znamená doslova „říše“, „císařství“, „carství“).

Ruští eurasianisté používali výraz „stát-svět“ (Savickij). Tato formule „stát-svět“ obsahuje tutéž dvojznačnost, kterou Schmitt nacházel v Monroeově doktríně. Savickij chápe „stát-svět“, „říši“ jakožto konkrétní část světového prostoru, reprezentující civilizační jednotu (to je základem eurasianismu). Toto také bylo původním obsahem Monroeovy doktríny. Učiníme-li však krok zpátky od specifického smyslu, jež tomuto pojmu udělil Savickij, uvidíme, že tatáž slova lze interpretovat v duchu globalismu, tj. „světového státu“, „světovlády“. Právě k tomu došlo ve versailleské éře s vytvořením Společenství národů a později se to reflektovalo v ustanovení NATO, světového řádu „Trilaterální komise“ a soudobého amerikocentrického globalismu.

Univerzalismus (globalismus) operuje s fyzickým obrazem světa. Velký prostor pracuje s obrazem historickým a posvátným. Subjektem univerzalismu je jednotlivec (liberální teorie „lidských práv“). Subjektem teorie „velkých prostorů“ je konkrétní, organický kolektiv, *lid*. Carl Schmitt proto nachází spojitost mezi koncepty lidských práv a velkých prostorů. Zde se odráží esence dvou kontrastních konceptů světového řádu: multipolárního a unipolárního, konkrétně-historického a univerzálního: prvního stojícího na několika říších (několika *Reich* ve schmittovském smyslu slova), zatímco v druhém je říše jen jedna (v našem případě ta americká: **myslí se tím role, kterou Spojené státy sehrály v rámci původní Monroeovy doktríny v 19. století ve vztahu k americkému kontinentu a kterou ve 20. století začaly hrát společně s dalšími státy NATO ve vztahu k celému světu**).

Schmitt roku 1939 považoval za takovýto „*Reich*“, „velký prostor“ a „stát-svět“ právě Třetí říši. Pak se pokusil ospravedlnit takovouto roli Německa. Třetí říše jakožto velký prostor v Schmittově chápání nebyl ani tak německý, jako spíš celoevropský koncept. Viděl v něm vyjádření kontinentální evropské civilizace v její klasické (předosvícenské) podobě (Schmitt byl horlivý katolík a konzervativce). Vnímal nacionálně-socialistickou vládu jako představitele všech národů Evropy, nikoli jako novou koloniální mocnost či pouhou nacionální vládu. Proto také podporoval „práva národů“. **Ačkoli byl Schmitt přívržencem Hitlera, ve svých textech nikdy nevyjádřil souhlas s rasistickou či výhradně německou interpretací Třetí říše. Pod pojmem *Reich* měl Schmitt na mysli společnou iniciativu všech evropských národů.** Ačkoli historická Svatá říše římská se rozkládala hlavně na území obývaném Němci, ze Schmittova hlediska se měly veškeré evropské *ethnosy* účastnit na společných říšských dějinách a v budoucnosti měly mít totožná práva.

Schmittův nacionální socialismus se fundamentálně odlišuje od nacionálního socialismu Hitlera či **Rosenberga**, a to právě tím, že Schmitt uvažuje v kategoriích národů, nikoli jednoho národa – toho německého – a ani notorické „árijské rasy“, pod čímž ignorantští nacisté rozuměli pouze sami sebe. Uvažuje v kategoriích „velkých prostorů“, v kategoriích harmonické koexistence různých říší (včetně rusko-sovětské, eurasijské), nikoli v duchu německého kolonizačního tažení. Právě z tohoto důvodu periodikum *Schwarze Korps* roku 1936 publikovalo článek zavrhuující Schmitta, což ho stálo kariéru. Schmitt však nikdy nebyl oportunist a dále rozvíjel své teorie i jako disident, podobně jako mnozí další **konzervativní revolucionáři** roztroušení po společenské periferii či dokonce i aktivně pronásledovaní horlivými diletanty a slaboduchými nacistickými fanatiky.

Na zmiňované knize je znamenité, že Schmitt pořád používá slovní spojení „práva národů“, a to dokonce v éře vrcholící Hitlerovy rasistické politiky, která přiznávala plnou lidskou hodnotu pouze Němcům. Schmittův Třetí *Reich* je jiným *Reichem*, než je ten Hitlerův (totéž platí pro Třetí *Reich* v chápání autora tohoto konceptu, **Arthura Moellera van den Brucka**). Je to „říše“, „velký prostor“: je obýván národy, z nichž každý má při vytváření jeho politična rovná práva a každý se účastní na svém vlastním osudu. Centrální autorita, středisko říše, je povoláno především k tomu, aby uchránilo všechny národy před zásahem vnějších mocností (o této skutečnosti vypovídá již samotný název tohoto titulu!). Hitler ve své politice učinil stejný omyl jako Američané i angličtí imperialisté, kteří se od obrany konkrétního světového prostoru posunuli k univerzalismu a globalismu – tedy až na skutečnost, že tito druzí zakryli své

ambice liberálně-demokratickou ideologií, zatímco Hitler se zaštitil rasistickými naukami a ideou „globální árijské vlády“, která není o nic méně absurdní a děsivá než ideologie lidských práv.

Budeme-li pozorněji studovat Schmittovy ideje (stejně jako ideje širšího konzervativně-revolučního hnutí, včetně postav jako Oswald Spengler, Ernst von Salomon, Otto Petel (Dugin zde zřejmě myslí Karla Otto Paetela, pozn. DP), Arthur Moeller van den Bruck, Franz Schauwecker, Ernst a Friedrich Jünger, Herman Wirth, Friedrich Hielscher a Martin Heidegger), zjistíme, že ve skutečnosti máme co do činění se čtvrtou politickou teorií (stavící se proti liberalismu, komunismu i fašismu), kterou zastínila teorie třetí (tj. různé variace fašismu a nacismu). Je nesmírně tragické, že tato čtvrtá politická teorie, historicky zastíněná třetí teorií, s ní začala být od jistého dějinného okamžiku ztotožňována, prohrávajíc tak ideologickou válku na třech frontách (přívrženci konzervativní revoluce se kromě polemik s liberály a komunisty museli vypořádat se zkrácením svých idejí ve vulgárním nacismu).

Mnoho dalšího lze napsat o přirozeném pocitu německého vlastenectví a skutečnosti, že Německo bylo nuceno čelit nejen svým hlavním a legitimním protivníkům, liberálně-demokratickým Angličanům, ale i sovětské expanzi z východu. Někteří (včetně Schmitta) se snažili ovlivnit režim zevnitř, a to za účelem reinterpretace Hitlerovy sebevražedné politiky v duchu „práv národů“ a „velkých prostorů“. Výsledek však byl, že čtvrtá politická teorie byla pohřbena sutinami Třetího Reichu, jež si dějiny budou pamatovat jako Reich Adolfa Hitlera, nikoli Carla Schmitta.

Sovětský velký prostor neboli Sovětský Reich

Model velkého prostoru je ideálně uzpůsoben pro analýzu sovětské éry Ruska. Ruští eurasianisté rozvinuli tento motiv zcela nezávisle na Schmittovi a konzervativní revoluci. I oni operovali s ústřední kategorií „velkého prostoru“. Savickij pro účely této analýzy zavedl pojem „místorozvinutí“ [*mestorazvitije*]. Co se týče Schmitta, ruští eurasianisté považovali za své fundamentální nepřátele liberální země Západu, přestože Německo počítali mezi země Západu ve stejné době, kdy ho Schmitt považoval za střed evropského kontinentu, jelikož „Západ se rozprostírá až za Rýnem“.

Titíž eurasianisté předpověděli s dokonalou přesností evoluci sovětské zahraniční politiky od internacionalismu jejích prvních let k otevřené imperialistické politice pozdních dvacátých let 20. století. SSSR byl klasickým příkladem velkého prostoru, jenž by se ve Schmittově terminologii nazýval „Sovětský Reich“. Správnější pojem je *Eurasie*, jež uvedli eurasianisté a jenž má podtrhnout organickou jednotu „velkého prostoru“ eurasijské pevniny, od prastaré Rusi až po SSSR. Navíc v kontrastu s ideologickým způsobem myšlení bolševiků a vůdců SSSR, kteří opírali své teorie o marxismus, jenž ani slovem nepojednává o teritoriálním prostoru, tradici či civilizacích, eurasianisté interpretovali SSSR jakožto dějinně-prostorový, civilizační a geopolitický organismus, tedy nejen jako ideologickou konstrukci. Právě jejich analýza sovětských dějin, zvláště aplikovatelná na stalinistické období, se ukázala jako nejpřesnější ze všech úvah všech ostatních ruských emigrantů. Eurasianisté hodnotili SSSR téměř stejně, jako Schmitt vyhodnocoval Hitlerův Třetí Reich. Pod sovětskou fasádou zřeli

hlubokou logiku velkých prostorů, legitimnost věčné „říše“, dialektiku třetího Říma a historickou svrchovanost ruského lidu, jenž se poddává politické elitě (v tomto případě bolševikům) s jediným požadavkem: aby bránil zemi a národy, které ji obývají, před mocnostmi zevně. Sedmdesát let plnili bolševici toto své poslání.

Eurasianisté byli v podstatě přívrženci čtvrté politické teorie, stejně jako němečtí konzervativní revolucionáři. Oni však odhalovali její prvky nikoli v pozadí fašismu (třetí politické teorie), nýbrž v pozadí druhé politické teorie. Ustrjalov analyzuje tuto skutečnost obzvlášť pečlivě.

Již idea budování socialismu v jedné zemi s ohledem na Rusko byla obratem k myšlení v mezích velkých prostorů a legitimacy „Reichu“. Pokud by se síla čtvrté politické teorie v nacistickém Německu a SSSR ukázala jako rozhodující, zatímco povrchní ideologické argumenty by sklouzly na úroveň sekundární důležitosti, dnes bychom měli zcela odlišný svět: ideální (v rámci možností), multipolární a rovnovážný. V paktu Ribbentrop – Molotov a v koncepci konzervativního revolucionáře Karla Haushofera „osa Berlín–Moskva–Tokio“ vidíme neuskutečněný (potracený) náčrt čistě teoretického vítězství čtvrté politické teorie.

Nová relevance čtvrté politické teorie

Přesuňme se do současnosti. Odkaz Carla Schmitta je dnes neoddělitelnou složkou politické a právní kultury západní elity. Jak jsem již objasnil, překročil svou konkrétní historickou situaci a pronikl do fundamentálních problémů, které dnes neztratily svou relevanci, naopak pouze nabyly ještě větší. Podíváme-li se na celý tento problém více zeširoka, ukáže se, že se nezabýváme pouze Schmittem samotným a jeho osobním odkazem. To, s čím máme co do činění, je samotná čtvrtá politická teorie, jejímž strhujícím představitelem Carl Schmitt rozhodně byl, byť zdaleka ne jediným.

V naší době je ze tří fundamentálních politických teorií 20. století naživu pouze liberalismus. Fašismus zmizel, komunismus se rovněž téměř úplně vytratil. Každopádně ani s jedním, ani s druhým již nelze počítat. Nejen proto, že historicky prohrály – to je jen polovina celé věci – ale proto, že zbankrotovaly i ideologicky. Ti, kdo v ně věřili, nejenže byli poraženi v boji: oni byli poníženi a zneuctěni i na teoretické úrovni. Dnes ani fašisté, ani komunisté nedokážou vysvětlit svůj pád, a právě proto pro ně není místo v současnosti ani v budoucnosti. Fašistické myšlení přišlo vniveč, marxistické myšlení v čisté podobě mizí. Kde ještě existuje, tam se na něho zákonitě nalepily cizí ideologické tendence (nacionalistické tendence v Asii a třetím světě a liberální tendence v evropských sociálních demokraciích). Čtvrtá politická teorie, s níž se pojí ideje velkého prostoru, říše, práva národů, organické demokracie, multipolarity, místorozvinutí, geopolitické svrchovanosti a geopolitiky, na druhou stranu prokazuje svou moc. Před našima očima se právě ona stává jedinou rozumnou a odůvodněnou alternativou ke globalismu, „lidským právům“, unipolaritě, liberálně-demokratickému univerzalizmu a totalitarismu trhu a tržních hodnot.

Schmitt předvídal svět skládající se z říší, velkých prostorů a *Reichů*. Když toto jeho vidění aplikujeme na současnost, můžeme rozlišit rodící se atlantistickou říši (jejímž středem budou

Spojené státy), asijskou říši (Čína a Japonsko), evropskou říši (odpovídající Schmittově ideji) a konečně eurasijskou říši.

Schmitt považoval sám sebe za toho, kdo dohlíží na vznik Evropské říše. Díval se na svět z perspektivy tohoto budoucího Evropského *Reichu*. Eurasianisté rozpracovali základy analogického vidění světa, ovšem z perspektivy Ruska. Japonský model reorganizace Tichého oceánu ve velký prostor byl zhačten jejich porážkou v druhé světové válce a dnes je to Čína, která se snaží sehrát vůdčí roli v tomto procesu. Rusko pouze nedávno ztratilo ohromný kus svého velkého prostoru, postupně však mění svou orientaci eurasijským směrem (jenž naznačuje novou fázi integrační iniciativy).

Budou-li tři potenciální velké prostory (evropský, eurasijský a asijský) připraveny expandovat, aby se tak staly říšemi, impérii, *Reichy*, pak se atlantistická expanze, dožadující se své univerzálnosti a globálních rozměrů, bude muset stáhnout. K tomu, aby se USA opět vrátily k původnímu chápání Monroeovy doktríny, aby se opět staly velkým prostorem a říší, se jejich vliv bude muset značně omezit.

Takováto analýza ukazuje, že Schmittova teorie velkých prostorů jakožto grafické prodloužení všech konstrukcí čtvrté politické teorie je nejjistější platformou pro multipolární svět, antiglobalismus, antiamerikanismus a národně-osvobozenecký boj proti americké globální nadvládě.

Náležitý přístup ke knize Carla Schmitta, zmiňované *Völkerrechtliche Grossraumordnung mit Interventionsverbot für raumfremde Mächte: ein Beitrag zum Reichsbegriff im Völkerrecht*, tj. přístup odosobněný od dějinných okolností, představuje – spolu s dalšími fundamentálními texty Schmitta a jiných konzervativních revolucionářů – neoddelitelnou součást odkazu neoeurasianistické teorie a umožňuje nám lépe porozumět smyslu neoeurasianismu, jenž je soudobým vyjádřením čtvrté politické teorie, reformulovaným pro podmínky 21. století: reformulovaným Rusy, v Rusku, pro zájmy Ruska a pro rozkvět Ruska coby světové velmoci.

Neoeurasianismus je politickou teorií konstrukce říše, velkého prostoru, v přítomnosti i budoucnosti. Buď se neoeurasianismus stane fundamentálním paradigmatickým ruské elity, anebo nás čeká okupace. Měli bychom si všimnout, že jiné potenciální velké prostory a jiné národy se bez výjimky zajímají o eurasijskou renesanci, jejíž první impulz vyjde z Ruska. Všichni by tím něco získali, poněvadž eurasiianisté vášnivě prosazují nikoli univerzalizmus, nýbrž velké prostory; nikoli imperialismus, nýbrž říše; nikoli „zájmy jednoho lidu“, nýbrž „práva národů“.

Druhá, závěrečná část kapitoly Schmittův princip Reichu a čtvrtá politická teorie vyšla v knize Alexandra Dugina *Čtvrtá politická teorie* vydané nakladatelstvím Sol Noctis (2020).